

Çeviri Yapmak Üzerine

İnsan dilleri arasında çeviri yaparken değerlendirilebilecek birkaç nokta

- ◆ Giriş
 - Bir derdim var
- ◆ Yaklaşım
 - İnsan dillerine kişisel bir yaklaşım
- ◆ Diller Arası Çeviri
 - Kötü (anlam uzayını hiçe sayan) çeviri
 - İyi (anlam uzayına dayalı) çeviri
- ◆ Dillerin Farklı Evrimleri
 - Sorgulanabilecek bazı şeyler
- ◆ Kelime Yerleştirmek Zamanlama İşidir
 - Oturgaçlı götürgeç ?

Giriş

Bir derdim var

Çeviri **kadın** gibidir: güzeli sadık, sadığı güzel olmaz.

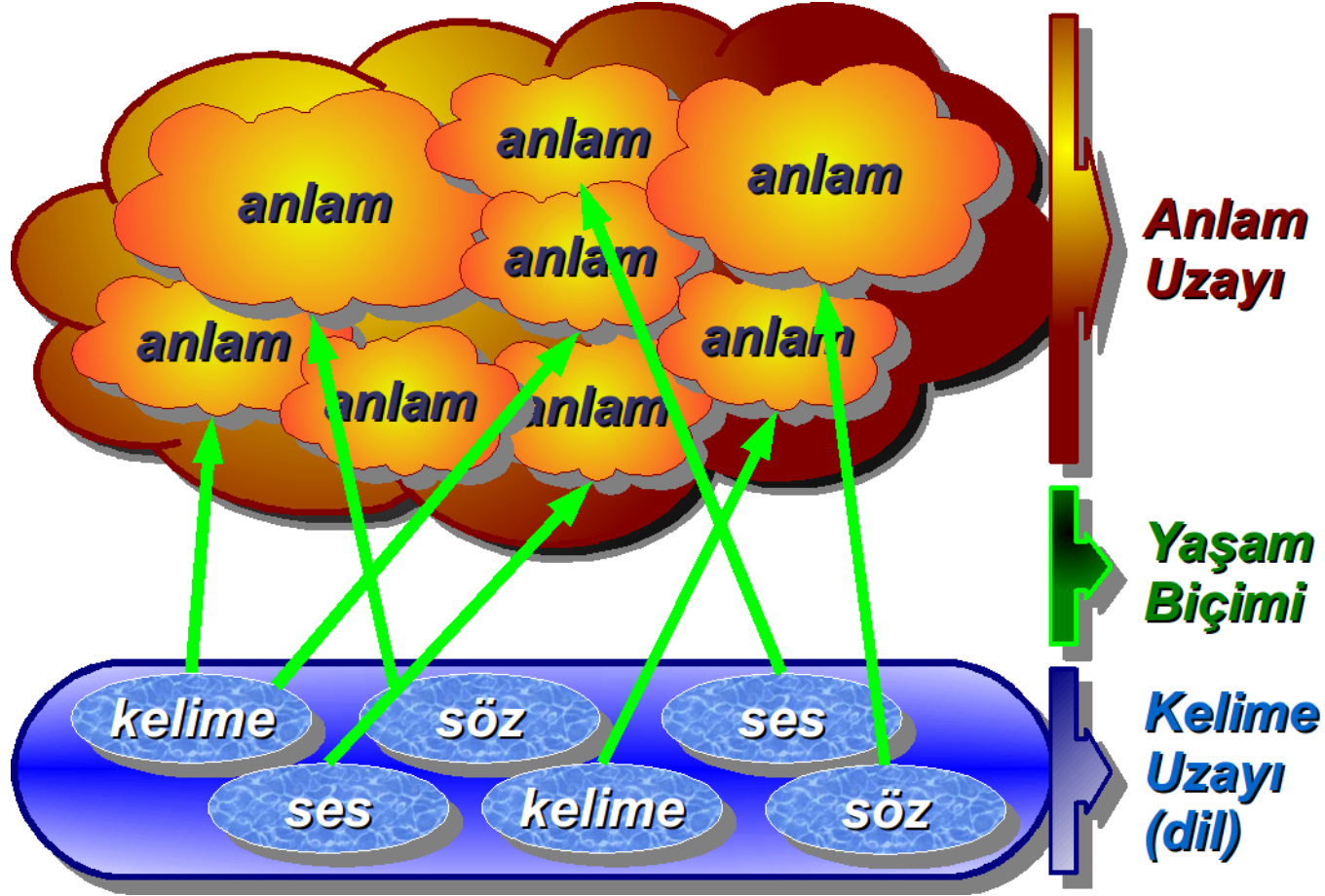
Can Yücel

Derdim ne güzellikle ne sadakatle fakat **açıklayıcılıkla** ve **işe yararlıkla** ilgilidir.

Akşit Göktürk' ün "**Çeviri: Dillerin Dili**" adlı kuram kitabı hepimize yeni fikirler verebilir.

Yaklaşım

İnsan dillerine **kişisel** bir yaklaşım

- **Kelimeler anlam uzayındaki** bölgelere **işaret** etsin
- **Kelimeler** kesin, işaret ettikleri **bölge müphem** olsun
- **Anlama uzayı** dilden **bağımsız**, **kelimelerse** dilden dile **değişsin**
- Hangi kelimenin, anlam uzayında hangi bölgeye işaret ettiği bilgisini **yaşam biçimimiz** belirlesin

Diller Arası Çeviri

Kötü (anlam uzayını hiçe sayan) çeviri

■ Eğlenceli örnekler:

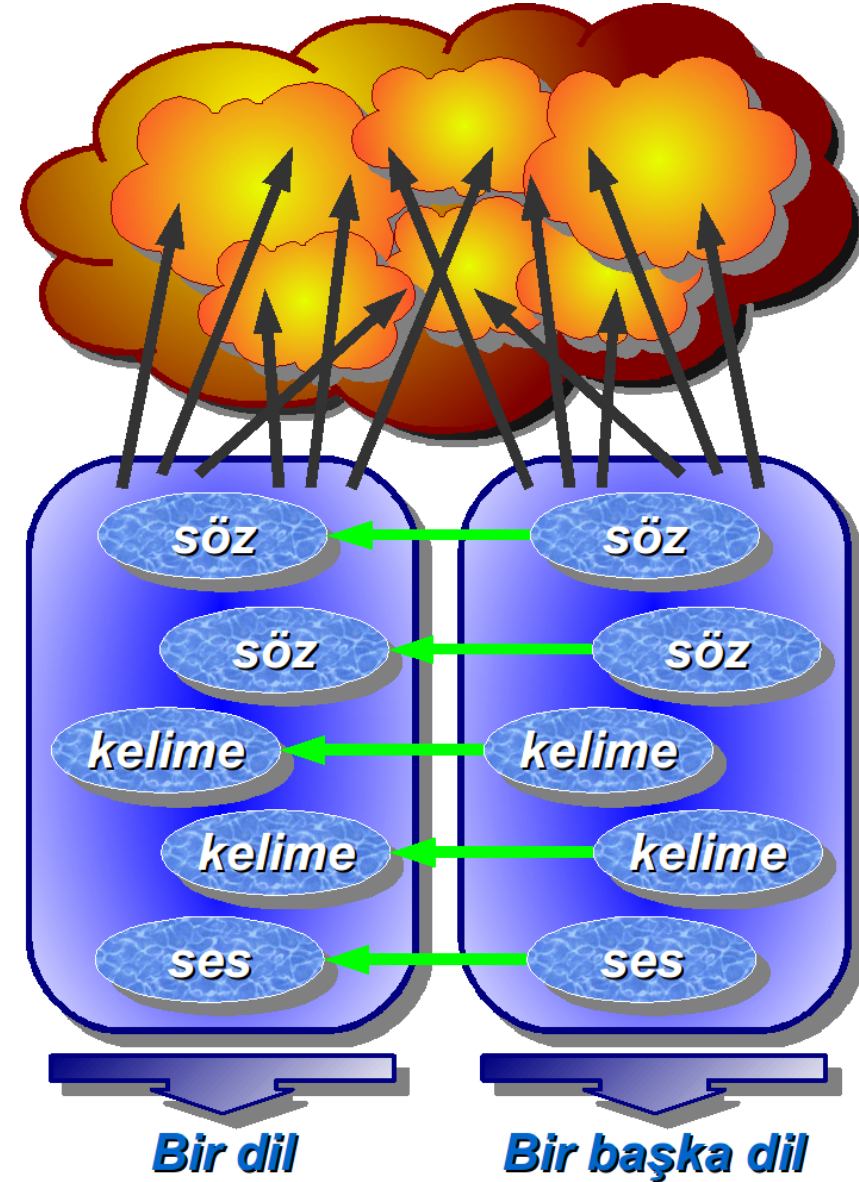
- Playing airs from the connecting team.
→ Bağlama takımından oyun havaları.
- The man was laughing joining by joining.
→ Adam katıla katıla gülüyordu.

■ Ciddi ve iç acıtan ender rastlanır örnekler:

- **Karanlık Bir Dünyada Bilimin Mum Işığı**'ndan (TÜBİTAK)
 - Amerika'daki gerileyişin en somut kanıtı, **30 saniyelik** (şimdilerdeyse 10 saniyelik, hatta daha kısa) ses bitleri ile dünyanın en **düşük ortak paydasını** kullanan...
 - **Beyni hava geçirmez bölmelere ayırıp her birinin kapısını iyice mühürlemeksizin, nasıl olur da hem uçaklarda uçup, radyo dinleyip, antibiyotik alıp hem de Dünyanın 10.000 yaşında ve tüm yay burçlarının da nazik ve kalabalıktan hoşlanır olduğunu söyleyebiliriz?**
- **Genç Bilimadamına Öğütler**'den (TÜBİTAK)
 - ..çünkü onun **kulak duyusuna** ve **ifade yargılarına** tam bir güvenim vardır.
 - Kahramanımız **Lord Norwich** olmayabilir ama **Hilaire Belloc** olduğu kesin.
 - Bizler her zaman **ahlakçı** ancak **rastgele geometriciyizdir**.

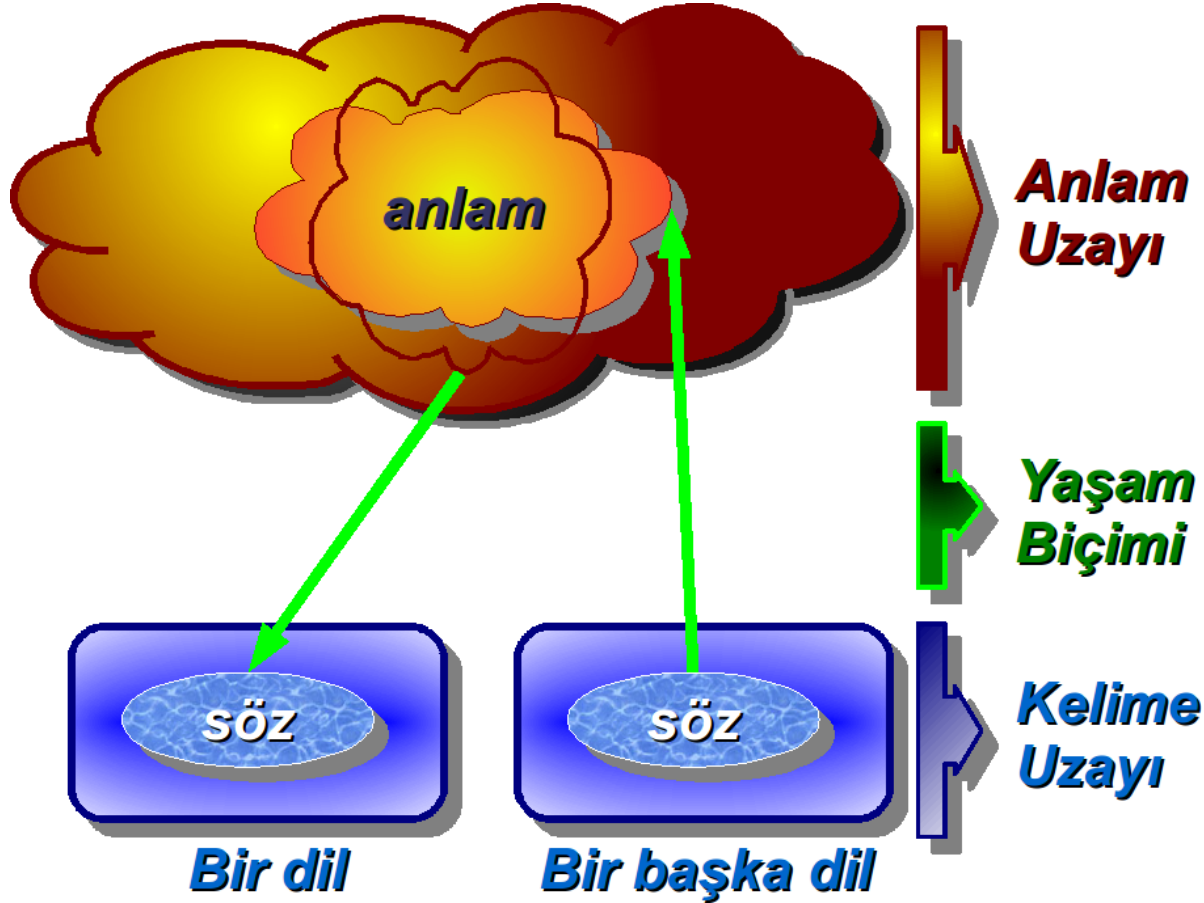
- **Kitap dolusu** örnek için tüm "çeviri" bilimsel/teknik kitaplara bakılabilir

- **Örnek:** K. S. Krane, **Introductory Nuclear Physics** çevirisi (Palme Yayınları, iki cilt)

Diller Arası Çeviri

İyi (anlam uzayına dayalı) çeviri

- Bir dil'deki kelimenin/sesin/sözün **anlam uzayındaki karşılığı** bulunur
- Anlam uzayındaki o bölgeyi **en iyi kapsayan**, diğer dil'deki en uygun kelime/ses/söz bulunur
- Bu iki dildeki kelimelerin/seslerin/sözlerin, anlam uzayında karşılık geldikleri bölgeler arasındaki **farkı en aza indiren** seçim, aranan çeviridir

Dillerin Farklı Olan Evrim Tarihleri

Sorgulanabilecek bazı şeyler

- Bir dilde sadece **tek bir şekilde** ifade edilebilen bir şeyi başka dillerde de sadece tek bir şekilde **mi** ifade edebilmeliyim ?
 - Bir dilde **tek bir kelimeyle** ifade edilebilen bir şeyin, başka dillerde de tek bir kelimeyle ifade edilmesi **neden gerekli** olsun ?
 - Bir dilde **isim** ile anılan bir şeyin başka dillerde de bir isim ile anılması **neden gerekli** olsun ?
- **Anlamadığım** tek bir kelime **yerine**, **anladığım iki kelime** işime daha çok yaramaz **mi** ?
 - **Konuşacak** ve **dinleyecek** bu kadar **zamanımız** yok **mu** ?
- Bilimsel bilginin "referans" dili var mıdır ? Hangisidir ? Neden böyledir ?
 - **Kars'ta** elektronlar **drift mi** eder yoksa **sürüklenir mi** ? **Neden** ?
 - **Londra'da** elektronlar **drift'ir mi** yoksa **sürüklenir mi** ? **Neden** ?
- Einstein'in ünlü bir sözünü "**Mümkün en kısa** ifadeleri kullanarak anlatalım **ama daha kısaltarını değil**" biçiminde evirirsem hata etmiş olur **muyum** ?

Okuduđumu Anlamazsam

Buza dikkat !..

Kelime Kazanımı

Dile kelime kazandırmak üzerine kişisel bir yaklaşım

- Bilim adamının **görevi** sadece alanında **üretmek** ve alanındaki **yenilikleri** **takibetmek** **değil** aynı zamanda bu üretimlerin ve yeniliklerin **anılma** **yollarını** da **bilmek** olmalıdır.
- **Şeyleri** ve bunların **anılma** **yollarını** "**anlamak**" ve karşılık gelen olası doğru ifade biçimlerini **üretmek** ya da yabancı dillerden **çevirmek** elzemdendir.
- Özellikle **yurt dışında** meslek tecrübesi kazananlar ve daha sonra yurda geri **dönenler** için bu işlevin önemi kelimelerle ifade edilemez.
- Aynı **tutarlı dili** konuşan insanlar bütünlüğü oluşturmak ve bilimsel yapıyı bu bütünlük üzerine dikmek **geleceğin garantisi** olarak algılanmalı.

Kelime Kazanımı

Dile kelime kazandırmak üzerine kişisel bir yaklaşım

- Dile kelime kazandırmak bir **zamanlama meselesidir**:
 - ➔ Adı **yüzlerce yıl önce** konmuş ve insanlar tarafından **kanıksanmış** şeylere zamanın şartlarında **“gülünç”** adlar vermek, dili **korumaktan** çok **mizah dergilerine konu** olmaktır.
- Gelecekte dilimize **doğru** bilimsel kelimelerin kazandırılabilmesi, sizlerin yenilikleri **doğru zamanda algılamınıza**, **“anladığınız”** bu yeni kavramlara **uygun karşılıklar bulmanıza** ve önerdiğiniz bu yeni kelimeleri **tutarlı biçimde kullanmanıza** bağlı.